

Teksten voor zondag 21 februari 2021

Betekenis van Mitsrajiem voor ons (=het bijbelse Egypte)

Pieter Post

- Lezen Exodus 3:4a-8a | Naardense vertaling, 2014 (herzien)

God roept tot hem uit het midden van de Sinaïdoorn en zegt: Mozes!, Mozes!, en die zegt: hier ben ik! 5 Hij zegt: nader niet hierheen; trek je schoenen van je voeten want de plaats waarop jij nu staat, heilige –*rode*– grond is dat! 6 En hij zegt: ik ben de God van je vader, God van Abraham, God van Isaak en God van Jakob! Mozes verbergt zijn aanschijn, want hij is bevreesd om te kijken naar God! 7 Dan zegt de ENE: gezien, gezien heb ik de onderdrukking van mijn gemeente in Egypte; hun schreeuwen voor het aanschijn van hun drijvers heb ik gehoord, ja ik heb weet van zijn smarten; 8 ik daal af om hem te ontrukken aan de hand van Egypte en om hem te doen ópklimmen uit dat land naar een land goed en wijd, naar een land dat overvloedt van melk en honing.

- Uitleg en overdenking

Psalmen en verhalen zijn belangrijke bronnen om te weten wie volgens de Bijbel de Ene God is.

Psalm 91 spreekt van God die naar ons roepen hoort, wat in dat tweede couplet wordt verwoord: 'Roept hij (de mens) Mij aan, dan antwoord ik, is hij in angst en vreze dan kom Ik nog dat ogenblik om hem nabij te wezen'. En ook lezen we in Exodus waar de Ene tot Mozes met nadruk zegt 'gezien, gezien heb ik de onderdrukking van mijn gemeente in Egypte; hun schreeuwen voor het aanschijn van hun drijvers heb ik gehoord, ja ik heb weet van zijn smarten'. Wij leren hieruit dat de Ene God zich voor ons hulpgeroep niet doof houdt, maar ons daarin terzijde staat.

Op deze eerste zondag van de 40-dagentijd is dat hulpgeroep een levende werkelijkheid. Niet in de laatste plaats door de tijd waarin wij leven, de maatregelen die wij moeten treffen om daar zo veilig en gezond mogelijk doorheen te komen. Wij ervaren daar terecht de last van, net zoals vele generaties vóór ons ook de druk van oorlog, ontberingen en de gevolgen daarvan aan den lijve hebben ervaren. Het lijden is een onvermijdelijk verschijnsel van het bestaan, en daarover gaan Psalm en Exodus. Niet om te bevestigen wat wij allang weten, maar om perspectief te bieden in de nood. Niet om de werkelijkheid te verdoezelen, maar om daar met kracht van de Ene God doorheen te komen. Hij is dan ook niet de kwaadstichter van alle ellende, maar juist omdat er ellende is, zal Hij er zijn als de Aanwezige.

De werkelijkheid, of liever ónze werkelijkheid heeft in de Bijbel een naam, en die is: Egypte. Dat kwam vorige week in de preek voor Omrop Fryslân treffend naar voren: de melaatse man 'leefde in Egypte': dat was een wijze van zeggen hoe ernstig zijn aandoening was. (Marcus 1:40-45) In het Hebreeuwse woord voor Egypte (=mitsrajiem) zit namelijk de stam van het woord melaats verborgen (zoals wel vaker in woorden: in 'vriend' vinden we bijvoorbeeld 'vrede' terug). En volgens de Bijbelse realiteit hebben wij de opdracht om uit *mitsrajiem* weg te trekken. Of om het zo te zeggen, het hoort bij ons dat we moeite moeten doen om door de engte van het menselijke bestaan heen te komen om werkelijk vrij te worden. In die zin zitten wij, beschouwd vanuit het oogpunt van ons bestaan, in de benauwdheid van 'Egypte'. Vanuit dopers oogpunt leven wij in een 'oude wereld'.

Van de laatste chassidische rabbijn, de Lubavitscher Rebbe (1902-1994), leren we dat alles wat het hart ons aan basisinstincten ingeeft, zoals onmiddellijke bevrediging, hebzucht, boosheid, de zucht naar macht inclusief ons ego, ons beïnvloedt en ons werkelijke verlangen naar vrij worden belemmert. Daarom hebben we ons verstand nodig om dat alles in toom te houden. En hij vergelijkt dat met ons lichaam. Het hart en het verstand staan met elkaar in verbinding via de hals, de nek. Om tot ons verstand te komen moeten we dus door de engte van de nek heen. En de nek staat nu voor 'Egypte', 'Egypte' is de bottleneck. Zolang wij dáár nog zijn en niet verder komen, persoonlijk, sociaal en mondiaal, houden deze basisinstincten de overhand.

De Ene God ziet, hoort en weet daarvan. En voor wie Hem in angst en vreze roept, is Hij degene die ons door de engte van het bestaan heen roept. De pandemie van nu kunnen we net zo goed als een nauwe engte beschouwen waar we door heen moeten, zoals er zovele nauwe engten zijn die we als doorgangen ervaren naar betere tijden. Het gaat erom dat we niet vereenzaamd hoeven zijn wanneer zulke angsten, vrezen, beven en beperkingen ons overkomen.

Niet alles wat het hart ons ingeeft is dus per definitie goed. Wij zijn niet vrij van 'negatieve drijfveren, begeerten en rationalisaties', aldus de Rebbe. 'Maar wanneer in ons leven het verstand over het hart regeert, zullen we daardoor uiteindelijk in bedwang gehouden worden'.

Van doopsgezind belang is het, dat wij nieuwtestamentisch gezien, nieuwe mensen zijn. Dat wil zeggen dat we ons verstand inzetten om onze basisinstincten in toom te houden. Daarom laten we ons graag 'vredesgemeente' noemen, omdat geweld zo'n basisinstinct is die we weten te beheersen. En wij werkelijk vrije mensen zijn geworden.

Amen.